

Ubestemte Straffedomme.

Lidt om Spørgsmaalets nuværende Stilling.

Det gaar i Videnskaben som i hele Livet: naar en stor Tanke kastes ud, saa deler den først de interesseredes Skare i to absolutte Kamplejre, for og imod, og en heftig Strid blusser op. Er Tanken sund og god og født til rette Tid, da vinde vel dens Tilhængere Sejr over de afgjorte Fjender. Men herefter møder den andre Angreb, som udspringe fra dens eget Indhold i Forbindelse med alle Tings Relativitet, og som beklippe dens Konsekvenser, begrænse dens Omraade, skære bort af dens Yderligheder; for disse Hug hverken kan eller bør den kunne væрге sig. Og slutelig træder da den først saa kæmpestore og vidtrækkende Tanke, hvis Ophavsmand i den maaske saa det generelle Reformskridt, det almengyldige Lægemiddel, ud i det praktiske Liv som et lille Led paa et begrænset Felt i det paa-gældende Livsforholds store Arbejdsplan.

Denne Skæbne bliver vistnok ogsaa de ubestemte Straffedomme beskaaren. Vel er der endnu — og navnlig, saa underlig det lyder, i det »frisindede« Frankrig — en Del absolutte Modstandere af Tanken, der paa intet penitentiært Omraade ville slippe den ind; men i det store og hele har Tankens almindelige Brugbarhed sikkert Majoritet for sig i Europa som i Amerika, og den Strid, Spørgsmaalet endnu vækker, vil navnlig dreje sig om Anvendelses-

omraadet og Instituttets nærmere Gennemførelse. Og naar jeg har anset Tidspunktet for passende til nu at forsøge en Oversigt over Sagens Stilling, endskønt nærværende Tidsskrift i de senere Aar flere Gange har bragt Artikler om dette Emne*), er den umiddelbare Foranledning her- til den Diskussion, der fandt Sted paa Møderne i April og Maj 1899 i »Société générale des prisons« (**), og hvor alle de teoretiske Indvendinger og Forsvarsgrunde bleve fremdragne og belyste. —

Tanken om disse Domme skyldes et praktisk Krav til Foranstaltninger mod den stigende Kriminalitet og navnlig mod den uhyggelig voksende Recidivprocent, og den fremkommer som en naturlig Konsekvens af Frihedsstraffens Brug i den moderne Kriminalogi, der ser Straffen fra den praktiske Side og i første Linie spørger om dens Evne til at opfylde en praktisk Mission, det Krav nemlig, som Samfundet stiller til den. Det er paa Forhaand rimeligt, at de principielle Indvendinger navnlig ville kunne ventes fra den gamle strafferetlige »jurisprudens«, der principielt sætter Straffen mere ideelle Formaal. Men Valget mellem disse to Standpunkter afgør jo ikke Spørgsmaalet om de ubestemte Straffedommes Anvendelighed, saa vist som ingen enkelt Teori, intet isoleret Formaal kan være Straffens Basis; enhver Løsning, i Videnskaben som i Livet, er en For- midling og Forsoning mellem modstaaende Krav og Hen- syn, hvor Maalet er dette: at vinde det mest og ofre det mindst mulige.

Hvilke berettigede Formaal kan man overhovedet under- lægge Straffen? Prof. van Hamel nævner i sit aandfulde Foredrag paa det ovennævnte Møde følgende fem: at ad- vare Forbryderen, at give Udtryk for Samfundets Mis-

*) Jvfr. A. Goll i Tidsskriftets Aargang XIV Pag. 65—99 og St. Grundtvig i Aarg. XV Pag. 129—45.

***) Se Revue pénitentiaire for Maj og Juni 1899.

billigelse af Forbrydelsen, at afskrække andre fra denne Forbrydelse, at bidrage i Samfundets Interesse til den skyldiges Forbedring og at værne Samfundet mod professionelle Forbrydere — disse Maal bør Straffen sætte sig til Værn for Samfundet, og Tilhængerne af den her drøftede Art Domme hævde, at man ved dem bedst fyldestgør disse Øjemed, altsaa »vinder mest«.

Den Gruppe Angreb, der gaa ud paa at bestride dette, bliver man vistnok hurtigst færdig med. Dommen uden forud fikseret Tidsgrænse maa ubetinget kunne skræmme den enkelte og »de ligesindede« mer end det nu brugelige System, hvor Forbryderen ligefrem kan med en tilnærmelsesvis Sikkerhed forud afveje, hvad han vinder, og hvad han vover. Værnet mod de professionelle Forbrydere er ligeledes saa kraftigt som blot muligt, idet de ligefrem uskadeliggøres. — De saarbareste Punkter skulde da være de andre to Formaal: Udtrykket for Misbilligelse og Forbedringen. Hvad det første angaar, kunde man hævde, at al Gradation i Udtrykket for Samfundsindignationen forsvinder, naar Straffen for alle, store og smaa, Delikter, bliver den samme, nemlig Frihedens Berøvelse paa ubestemt Tid — naar man saaledes slaar den undskyldelige og i Virkeligheden ufarlige Lejlighedsforbryder i Hartkorn med den habituelle Vanebandit og viser begge hen til samme Behandling. Denne Indvending er delvis berettiget og vilde være det absolut, hvis ikke netop det Omraade, hvor de ubestemte Domme tænkes anvendte, er saa snævert, at det bl. a. slet ikke tangerer den rene Lejlighedsforbryder; dette vil blive nærmere paavist senere. Men endda er der noget berettiget i Anken, særlig naar den formuleres derhen, at det for den almindelige Opinion vil tage sig ud som den rene Vilkaarlighed, om f. Eks. det ene af to Individuer, der have begaaet samme Forbrydelse, slippes ud efter en ganske kort Tids Forløb, medens den anden fastholdes en lang Aarrække. Her vil Teorien slaa af paa sin Konsekvens, indføje et Ord endnu i Definitionen og kalde sit Maal for

den »relativt ubestemte Straffedom«, idet Dommeren ved Hjælp af de for vedkommende Forbrydelse fastsatte Rammer og de almindelige Udmaalingsregler skal fastsætte et Straffeminimum, saa at ingen Straf af denne Art faar en kortere Varighed, end Loven kunde hjemle. — Hvad endelig angaar Forbedringsformaalet, skulde det paa Forhaand synes klart og ubestrideligt, at Chancen for virkelig Forbedring, o: for Assimilation med det lovordnede Samfund, Evnen til at indordne sig i dette, er uendelig meget større, naar Individet kan holdes i Strafanstalten, indtil man mener at kunne konstatere Forbedringen, end naar han efter et forud givet Spand af Tid skal slippes ud, efter at hans eneste Tragten i denne Tid har været at faa Haas paa den og snarest mulig naa sin Befrielsestid. I Straffuldbyrdelses-anordningen af 13. Februar 1873 § 13 er foreskrevet som Fængselsmyndighedernes Opgave at gøre Fangen klart, at hans Skæbne i Strafanstalten er lagt i hans egen Haand, — en smuk og frugtbar Tanke, som den ubestemte Straffedom fører ud i sin videste Konsekvens ved at vise Individet, at selve Varigheden af hans Ophold i Strafanstalten, hans Adgang til at vende tilbage til de fries Skare, er lagt i hans egen Haand, afhængig af det Personlighedsarbejde, han kan og vil udføre.

Der er imidlertid fremsat bestemte Indvendinger netop mod Systemets Forbedringsevne: de ubestemte Domme ville, siger man, ikke føre til nogen virkelig Forbedring; det er en ren Chimære at tro paa, at Forbryderen vil arbejde paa sin sædelige Oprensning i Straffetiden, nej, hans eneste Maal vil være at slippe ud snarest mulig; og heraf resulterer da en ved selve Systemet fremkaldt Skinhellighed og Skinlydighed, en snedig Kryben for højere og lavere Funktionærer, hvis Rapporter og Vidnesbyrd jo faktisk skulle afgøre hans Skæbne, og som ingenlunde alle ville have de fornødne Forudsætninger for at kunne skelne mellem virkelig og forstilt Lydighed, samt — paa Grund af indbyrdes Misundelse — en høj Grad af Mistæneliggørelse af og Sladren om

Medfanger. Den drevne Slyngel vil med sine angergivne Miner, sit flittige Arbejde og sin ærbødige Lydighed snart tjene sig en Frihed, som han vil ile med at misbruge og misbruge med det Plus af særlig Snildhed, som Opholdet i Strafanstalten har lært ham at benytte.

Det forekommer mig dog, at disse Anker i Virkeligheden have grumme liden Vægt. De maatte jo for det første ogsaa gøres gældende mod ethvert progressivt System, hvor Fremskridtet er betinget af god Opførsel m. v., og mod enhver Mulighed af Benaadning. Men dernæst — og det er det vigtigste — hvile de paa en falsk Opfattelse af den Art »Forbedring«, der skal søges opnaaet ved Straffen: Maalet er i første Linie Forbedring for Samfundets Skyld, ikke for Individets egen, og det interesserer foreløbig mindre, ud fra hvilke Motiver denne Forbedring, som altsaa er Evne til at overvinde de forbryderske Impulsers Magt, eventuelt hindre deres Opstaaen, oprindelig er begyndt. Lad end Oprindelsen dertil være Haabet om snart at slippe ud, saa kan man dog ikke være blind for, at det Individ, som i en længere Tid — og dette er jo Forudsætningen, jvfr. ovenfor om det paakrævede Minimum — har højet sig for og nøje adlydt et strengt Fængselsreglement, faar en vis Vane og vanemæssig Tilbøjelighed til at bøje sig og kue sine individuelle Impulser ind under de af Samfundsmagten givne Normer — og dette er jo netop den tilstræbte Form for »Forbedring«. Om han saa bøjer sig ud fra en sædelig Anerkendelse eller af en vanemæssig tillært Følelse af Nødvendighed, det faar være. —

Det kan da vistnok hævdes, at skal Valget mellem en begrænset Indførelse af de relativt ubestemte Straffedomme og en ubetinget Fastholdelse af det hidtidige System træffes efter, om der ved det ene eller det andet vindes mest, da gaa de ubestemte Domme af med Sejren. Vi finde derfor ogsaa, at Hovedangrebet mod dem, den Anke, der idelig føres frem af Modstanderne, er, at de ofre for meget.

Det sikreste Middel til at hindre, at en i Tyveri greben Person stjæler oftere, var naturligvis at tage Livet af ham; naar man dog ikke gør dette, er Grunden den, at andre Hensyn spille ind, idet man herved vilde bringe utaaelige Ofre af andre berettigede Interesser. Paa samme Maade — hævdes der — staar Sagen, naar Talen er om de ubestemte Straffedomme: de sikre quam maxime den ene Side, Statens Trang til Ro og stærk Haandhævelse af Retten, men de ofre det i højeste Grad vigtige Princip i moderne offentlig Ret, Individets Sikring mod Samfundsmagtens Vilkaarlighed, hans Krav paa forud at vide, hvilke retslige Følger et givet Skridt vil medføre, hans Ret til gennem de forud bestemte Straffesatser at vide sig sikker paa en objektiv og retfærdig Straftilmaaling og mod en vilkaarlig og maaske af private Grunde dikteret Magtudfoldelse uden Maal og Grænse. Og der føjes til, at de ubestemte Straffedomme historisk set vilde betegne et umaadeligt Tilbageskridt: dette var jo netop Kendemærket for Barbariets og Absolutismens »Retspleje«, at man, én Gang greben af Lovens Arm, ikke slap ud, før det behagede Magten at give én fri. Skulde nu alle de Kampe, som det har kostet at sætte Skranker for Magten, ende med en Tilbagevenden til Politistatens og Bastilletidens uhyggelige Perioder, hvor ingen véd sig tryk?

Der er en god Del Overdrivelse i disse Indvendinger og en hel Del Teoretisering i denne Frygt for Samfundsmagtens Overgreb mod Individet. At det historiske Argument ikke overbeviser, er klart. Det umulige i hine Tiders kriminelle Retspleje laa jo ikke blot og ikke mest i dette, at Straffetiden var uden Forudbegrænsning, men væsentligst deri, at man rent administrativt, ved en simpel Ordre uden formelig og betryggende Undersøgelse og Dom kunde spærres inde; men nu drejer Talen sig om en Strafform, hvortil de sædvanlige Domstole efter den sædvanlige Undersøgelse og i Henhold til lovbestemte Regler skulle kunne dømme Individet, hvorved Sammenligningen med

Bastilletiden glipper: hvad der paa hine Tider og under daværende Forhold var en utaalelig Vilkaarlighed, kan ikke paa Forhaand karakteriseres saaledes under vor nuværende kulturelle og retslige Udvikling med uafhængige og selvstændige Domstole, beklædte af Mænd med en høj faglig Dannelse og vel i Stand til en rent sagmæssig Afvejelse.

Nu vel — kan man hertil gøre gældende — det er heller ikke Dommerskønnet, man frygter for, det er Skønnet hos den Autoritet, hvem det nu bliver, der skal afgøre, hvornaar Forbryderen er saa vidt forbedret, at han kan sættes i Frihed; her bliver der en uindskrænket Tumbleplads for Autoriteternes private Sympati og Antipati, for personlige Bevæggrunde og Livsopfattelser, hvorved man i Virkeligheden havner i den samme Utryghed, som hine ovennævnte ældre Tilstande vare prægede af. — Fra denne Side er der uomtvistelig noget berettiget i Indvendingen, hvorfor de ubestemte Dømmes Forsvarere ogsaa baade kunne og ville gaa med til en Begrænsning, en Fordobling af Relativiteten ved Indføjelsen af et Maksimum for Straffetiden, bestemt i Loven, og udover hvilket man under ingen Omstændigheder skal kunne naa. Men naar man saaledes har begrænset Ubestemtheden, fra begge Sider, ved et legalt og judicielt Minimum og et legalt Maksimum, kan Systemet da ikke antages?

De, som stadig besvare dette Spørgsmaal benægtende, begrunde deres Svar derved, at Systemet desuagtet paa dette indskrænkede Omraade er et Udtryk for Vilkaarligheden, Magtens ubestemte Omfang, der ikke har andre Grænser end de selvsatte: Forbryderen skal først slippes ud, naar han er kommensurabel med Samfundet, og Afgørelsen heraf ligger altsaa i Straffuldbyrðelsesmyndighedens Haand — det vil sige, at Dommen tages fra de til Individernes Værn organiserede Domstole med den derefter afpassede Forretningsgang og henlægges til Administrationen. Men Retspleje og Forvaltning bør netop være adskilte; den »separation de pouvoirs«, som siden Montesquieu har ud-

viklet sig stærkere og stærkere, er et uvurderligt Gode for Retssikkerheden, som paa intet Punkt maa slippes; og dette vilde jo netop ske, hvis Loven hjemlede at afsige en Dom, hvis reelle Indhold er dette: N. N. skal straffes, saa længe Administrationen finder det passende.

Hertil maa først svares, at der jo i og for sig intet var til Hinder for ogsaa at lægge Afgørelsen af, hvornaar Straffangen kan løslades, i Domstolens Hænder. Det kunde foreskrives, at hans Sag med visse regelmæssige Mellemrum, efter hans eget eller Fængselsmyndighedernes Initiativ, skulde foretages for den Domstol, som havde inddømt ham, med Fremlæggelse af Rapporter og Vidnesbyrd om hans Forhold i Strafanstalten, med Afgivelse af herhen hørende Forklaringer af Anstaltens Chef, Præst, Lærer, vedkommende underordnede Betjent o. s. v. Saaledes blev den formelle Beskyttelse — Domstoleværnet — bevaret, og Administrationsskønnet fik kun den Indflydelse, som Dommeren vilde og kunde tillægge det, suppleret med sit eget Indtryk af Fangen, som han nu er, og sammenholdt med Indtrykket ved hans Domfældelse. — Imidlertid maa det straks indrømmes, dels at en slig Ordning med personligt Møde for den maaske fjerntliggende Domstol, der har inddømt Manden, og hvis Personale derfor har noget Kendskab til paagældende, er upraktisk, og dels, at i Realiteten dog Fængselsmyndighedernes Skøn blev det afgørende, saavist som Dommerens personlige Indtryk af vedkommendes nuværende Sjæls- og Sindstilstand ikke vil blive ret dybt. Men det skønnes heller ikke nødvendigt at gaa denne Vej: en fælles — eller maaske flere lokale — blandet Kommission, hvor foruden Repræsentanter for Straf-fuldbyrdsmyndighederne en eller flere judicielle Embedsmænd og Repræsentanter for Anklagemyndigheden samt eventuelt for Kommunen havde Sæde, vilde vistnok afgive tilstrækkelig Garanti; Frygten for personlige Motiver er i vor Tid saa temmelig ugrundet, i hvert Fald, naar bortses fra rent politiske Forbrydelser, hvilke ligge ganske uden for

det Felt, hvor man har tænkt sig Anvendelsen af den her drøftede Art Straffedomme. Det er sandt, og det er naturligt, at Straffuldbyrdelsesmyndighedens Stemme vil være den tungest vejende inden for Kommissionen under Hensyn til, at det mest indgaaende Kendskab til Individet vil være hos den, og det Tilfælde, at der fra denne Side indstilles til en Løsladelse, som nægtes af Kommissionens Flertal, vil næppe blive praktisk; skulde det modsatte ske, at en af nogle Kommissionsmedlemmer ønsket Frigivelse stranded paa Modstand fra de administrative Elementers Side, vil man, om ønskes, kunne lade Tilfældet gaa til Afgørelse af Straffevæsenets øverste Chef. hos os Justitsministeren, som da under sædvanligt konstitutionelt Ansvar maa tage Afgørelsen i sin Haand. Saaledes ordnet, og begrænset ved et Straffetidens Minimum og Maksimum saant — som senere skal paavises — til visse Grupper af Forbrydere og Forbrydelser, vil Faren for Misbrug sikkert være ringe i Sammenligning med de Fordele, som frembyde sig, blandt hvilke den ikke bør glemmes, at man herved fritager Dommeren for et i Virkeligheden uløseligt Hverv: forud at beregne Straffens Indvirkning paa de enkelte Forbrydere og derefter bestemme den fornødne Straffetid. Er denne Opgave i visse Tilfælde uløselig, da begaar man ved her at fastholde de forud bestemte Straffetider Uret, dels mod Dommeren, hvem man bebyrder med et Hverv, han ikke kan magte, og dels — naar Sagen skal stilles paa Spidsen — mod Forbryderen selv, idet man postulerer ved hans Afstraffelse at ville fyldestgøre visse Øjemed ud over den rene Misbilligelse, men derefter opgiver dette Maal og til en forud bestemt Termin slipper ham løs, aldeles uafset, om Straffen over for ham i mindste Maade har naaet det Resultat, hvorved den motiveredes.

Dette sidste Ræsonnement vil af Modstanderne maaske blive karakteriseret som ganske teoretisk og formelt. Lad saa være. Men selv om det virkelig maa indrømmes, at der under de ubestemte Dømmes Fane bliver nogen mere

Mulighed for Vilkaarlighed end ved de nu brugelige Domfældelser paa bestemt Tid, saa mener jeg, at dette Offer kan og maa bringes. Samfundets Beskyttelse mod Individet og Individets Beskyttelse mod Samfundet ere de to i Straffesystemet kolliderende Principper. Overfor ældre Tiders stærke Overgreb fra Magtens Side kom man naturlig til en Reaktion, en skarp Pointering af Individets Krav paa Beskyttelse; men mon ikke nu Tiden er inde til at reagere i modsat Retning? Den voksende Kriminalitet og det stigende Recidiv synes mig at lede Tanken hen paa Kravene om de manges — det lovtro Samfunds — Beskyttelse mod de enkelte, Forbryderne, og givet er det jo, at jo stærkere man gør Værnet for de første, desto uholdbarere bliver Situationen for de sidste. Skulde saa et Individ med Urette blive holdt for længe tilbage i Strafanstalten, saa maa det ikke glemmes, at for overhovedet at gribes af Systemets Fangarme, maa det ved Dommen over hans Forbrydelser være konstateret, at han enten er eller staar i truende Nærhed af at blive en særlig farlig Forbryder. Det synes mindre uhyggeligt, om en saadan maaske en enkelt Gang straffes for strengt, end at han regelmæssig og principielt slippes løs paa Samfundet igen, uden at man har mindste Garanti for Fremtiden.

Hermed har jeg forsøgt en Gendrivelse af de vigtigste af de Anker mod de ubestemte Straffedomme, som gaa ud paa at benægte, at der ved disse vindes mest og ofres mindst. Tilbage staar endnu det Spørgsmaal, om ikke Systemet i Virkeligheden er overflødigt, om vi ikke allerede rundt i Lovgivningerne have et andet Institut, der yder det samme paa en bedre Maade. Der sigtes hermed til den betingede Løsladelse; skaffer den ikke netop de ønskede Fordele samtidig med, at den undgaar det voldsomme Brud paa Garantien og danner en fuldt ud harmonisk Afslutning paa det alt bestaaende System? En nærmere Betragtning vil dog vise, at dette langt fra er Tilfældet.

For det første maa, naar Dommeren udmaaler Straffetiden efter, hvad han mener vil kunne slaa til for at opnaa Straffens Formaal, den betingede Løsladelse altid staa som det mere ekceptionelle; den vil have Karakteren af en Begunstigelse, der i særlige Tilfælde bliver visse Fanger til Del, ikke en af selve Straffesystemet flydende Konsekvens. Og dernæst maa det erindres, at Følgen af, at den betinget løsladtes Vandel nødvendiggør Genindsættelse i Straffeanstalten, nundgaelig er den, at han da maa aftjene hele Resten af den ham idømte Straffetid; thi kan man ikke paa andre Punkter tillade Tidens Ubestemthed, kan man heller ikke gøre det paa dette Stadium. Endvidere følger heraf, at Eksperimentet kun vil kunne gøres én Gang med hvert Individ. — Ved de ubestemte Straffedomme staa Sagen ganske anderledes; dér slippes Fangen ud, ikke ved en speciel Velvilje, som en Art Dydsbelønning, men fordi paagældende Myndigheder mene, at Straffens Opgave over for ham nu er løst og dens Grundlag dermed borttaget. Viser nu Erfaringen, at dette Skøn var forhastet, idet den frigivne atter kommer i Konflikt med Loven, da griber Straffemagten ham igen og beholder ham indtil — og kun indtil — den atter mener at have opfyldt sin Mission, altsaa kort eller længe, eftersom det skønnes fornødent, men ikke, som i det nugældende System, bunden til en forud afgiven Tidsbestemmelse, og vel at mærke: med Muligheden for at gentage Eksperimentet saa ofte, som det findes passende. Denne Forskellighed er ubestridelig og af stor praktisk Betydning. —

Forudsat, at man i Princippet billiger den ovenfor fremførte Dokumentation af de ubestemte Straffedommes store Fortjenester, staa nu tilbage den anden Hovedopgave, at bestemme Omraadet for dem. Selv om de ved Tankens første Fremkomst maatte være blevne ansete for et mere universelt Reformskridt i den straffende Retshaandhævelse, er det i alt Fald vist, at man nu er klar paa den Be-

grænsning, som deres Virkefelt maa have. Prof. van Hamel angiver i sit ovenfor nævnte Foredrag*) deres Opgaver som »peine de réforme« og »peine de sûreté«. I den første af disse Relationer tager Instituttet da Sigte paa de yngre Forbrydere, der ikke ere blotte Lejlighedsforbrydere, heller ikke endnu farlige Vaneforbrydere, men om hvem der — paa Grund af de begaaede Forbrydelsers Beskaffenhed og deres sociale Forhold, Karakter o. s. v. — er Grund til at frygte, at de let ville blive dette sidste. Her staar Instituttet altsaa i nær Forbindelse med og kan vel til Dels glide over i Tvangsopdragelse af forsømte og forbryderske Børn, kun at Anvendelsen netop skulde ramme voksne og ansvarlige Personer som Straf. Man kan forstaa, om det er denne Relation, der særlig vækker Modstand. Tanken om over for voksne Personer med Selvansvar at anlægge et saadant Forbedringssystem uden bestemt Tidsgrense synes mange for farlig og for voldsomt et Indgreb i Friheden. Og dog er det denne Form, der først er traadt frem i Lovgivningen og praktiseret i Livet. Der sigtes her til Anstalten Elmira Reformatory i Staten New York, bestemt til at optage Personer mellem 16 og 30 Aar, der af Domstolene paa Grund af en egentlig Justitsforbrydelse indømmes paa ubestemt Tid, dog ikke ud over Lovens Maksimumsgrense for vedkommende Forbrydelse. Om denne Anstalt har Politifuldmægtig Goll i nærværende Tidsskrift**) skrevet en yderst indgaaende og interessant Artikel, hvortil paa dette Sted henvises, idet jeg kun konstaterer, at den amerikanske Repræsentant paa Mødet i »société générale des prisons« d. 19de April 1899, Mr. Barrows, i stærke Ord og med Fremhævelse af illustrerende Eksempler udtalte den Tilfredshed, som man i New York stadig nærer over for denne fortrinlige Anstalt, som bærer de bedste Frugter***).

*) Revue pénitentiaire Maj 1899 p. 664.

**) Aargang XVI Nr. 2.

***) Rev. pen. Maj 1899 p. 681—86.

I europæisk Lovgivning foreligger der af herhen hørende Foranstaltninger vistnok intet. Et Forslag til Ændring i den ungarske Straffelov med Hensyn til Behandling af Personer, der mellem det 12te og 14de Aar begaa Forbrydelser, synes nærmest at maatte henregnes til Tvangsopdragelse af Børn og dermed at falde uden for det foreliggende Emne. —

Den anden Forgørelse af Institutionens Anvendelsesomraade blev ovenfor betegnet som »peine de sûreté«. Denne Side af Sagen vil vistnok vække mindst Modstand og lettest kunne overvinde de fremførte Indvendinger, ligesom den er optagen i et Par europæiske Straffelovsudkast. Tanken staar maaske i Forbindelse med en Teori om, at visse Forbrydere maa anses som absolut uforbederlige; men den behøver ikke denne Forudsætning, idet deres store Farlighed og i Forbindelse dermed den ringe Chance for deres Forbedring, til Overflod konstateret ved den store Recidivprocent, er tilstrækkelig Hjemmel. I saadanne Tilfælde er det Statsmagts Ret og Pligt at uskadeliggøre det faretruende Individ, at anvende en præventiv Retshaandhævelse mod ham og spærre ham inde paa ubestemt Tid. Naar man ikke ligefrem inddømmer Forbryderen paa Livstid, har dette flere Grunde, dels den, at Kriterierne, hvorved Farligheden i den her nævnte Forstand konstateres, jo til en vis Grad maa være byggede paa Gennemsnitlighed og derfor praktisk kunne vise sig at have slaaet fejl in concreto, dels Muligheden af, at vedkommende under sit Ophold i Strafanstalten virkelig lader sig forbedre, og dels endelig den simple Betragtning, at Farligheden henimod Oldingealderen af rent fysiske Grunde vil være saa formindsket, at vedvarende Indespærring er overflødig — en Betragtning, der dog langt fra altid slaar til, f. Eks. over for Sædelighedsforbrydere. — Ud fra de nævnte Betragtninger møder man da her Kravet om den ubestemte Straffedom, anvendt paa et Omraade, der af Loven er bestemt

afgrænset med Hensyn til saavel Tal som Art af de Forbrydelser, hvis Begaaelse skulde kunne karakterisere Gerningsmanden som kvalificeret til Uskadeliggørelse; yderligere vil man gøre Anvendelsen fakultativ for Domstolene.

Det siger sig selv, at den nærmere detailmæssige Ordning af Spørgsmaalet fremkalder en Række Undersøgelser, som der imidlertid næppe er Grund til at gaa nærmere ind paa her, da Løsningen i saa høj Grad afhænger af den alt bestaaende Retstilstand n. v. i de enkelte Lande. Det turde være mere instruktivt at kaste et Blik paa de herhen hørende Lovforslag, som i de sidste Aar ere fremsatte, dels i Norge og dels i Svejts.

Udkastet til almindelig borgerlig Straffelov for Kongeriget Norge*) har i § 65 følgende Bestemmelse:

»Har nogen gjort sig skyldig i flere fuldbyrdede eller forsøgte Forbrydelser, straffbare efter §§ 148, 149, 152 1. Led, 154 1. Led, 159, 160, 161, 174, 178 jvfr. 174, 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 200, 201, 202, 203, 204, 217, 224, 227, 230, 231, 233, 245 2. Led, 261, 266, 267, 268 eller 292, kan Retten beslutte at stille Lagretten Spørgsmaal, om den skyldige i Betragtning af Forbrydelsernes Beskaffenhed, den Drivfjeder, som for samme ligger til Grund, eller det Sindelag, som gennem dem aabenbarer sig, maa anses særlig farlig for Samfundet eller for enkeltes Liv, Helbred eller Velfærd.

Bejaes det stillede Spørgsmaal, kan Dommen bestemme, at domfældte kan beholdes i Fængsel, saa længe det findes fornødent, dog ikke længere ud over den fastsatte Straffetid end det tredobbelte af denne og i intet Tilfælde længere end 15 Aar ud over samme.«

At der ved denne Bestemmelse tilsigtes en »peine de sûreté«, behøver ingen nærmere Bevisførelse og udtales med stor Skarphed i Motiverne**): Tanken er den, fysisk at

*) Udarbejdet af den ved kgl. Resolution af 14. November 1885 indsatte Kommission. Kristiania 1896.

***) Motiver til Udkast o. s. v. Kristiania 1896 p. 113—121.

uskadeliggøre de særlig farlige Forbrydere, over for hvem Straffetrusselen har vist sig utilstrækkelig. Faren konstateres ved Arten og Tallet af de begaaede Forbrydelser. I første Henseende medtager Paragraffen følgende: Mordbrand, Ødelæggelse ved Dynamit o. l., Forgiftninger, Udbredelse af dødelige Epidemier, Pengefalsk, Voldtægt (i vidt Begreb), Utugt med Børn, Rufferi, Barnerov, grov Legemsbeskadigelse, Drab, Mord, professionel Fosterfordrivelse, Røveri og Ødelæggelse af betydelige Værdier, visse Klasser af groft Tyveri og af kvalificeret Frihedsberøvelse, samt Afpresning og Trusseler; endvidere — under Hensyn til, at disse Handlinger ofte foretages rent professionelt — Bigami, Forførelse (selv af voksne Kvinder) ved underfundig Adfærd og Forførelse af umyndige. — Med Hensyn til Tallet maa vel mærkes, at Bestemmelsen ikke kræver nogen tidligere Domfældelse, jvfr. Ordene »Har nogen gjort sig skyldig i flere . . .« — der er altsaa intet til Hinder for, at Bestemmelsen kommer til Anvendelse mod en første Gang tiltalt Person, der overbevises om at have begaaet mindst to Forbrydelser af nogen af de i Paragraffen opregnede Arter, idet man er gaaet ud fra den Betragtning, at de farlige Forbrydere netop ofte ere de, som gennem lang Tid have forstaaet at unddrage sig Forfølgning. Retten er da saaledes meget frit stillet, men som Garanti mod Overilelse er det krævet, at Retten og Lagretten skulle være enige, for at Bestemmelsen kan komme til Anvendelse, hvori ligger, at Spørgsmaalet overhovedet kun kan rejses for Lagmandsretten. Bestemmelsen er i øvrigt ganske fakultativ, jvfr. Ordene » . . . kan Retten beslutte . . .« og » . . . kan Dommen bestemme . . .«

Den Dom, som kan afsiges, naar Lagretten besvarer det stillede Spørgsmaal bejaende, gaar da ud paa, at Domfældte kan holdes i Fængsel, saa længe det findes fornødent o. s. v. Ogsaa for Straffuldbyrdelsesmyndighederne er Bestemmelsen altsaa fakultativ. Den mindste Tid, paagældende kommer til at sidde i Strafanstalten, bliver den ham

efter de almindelige Udmaalingsregler inden for Strafferammerne tilkendte Straffetid; naar denne er udløben, skal vedkommende Myndighed — Motiverne til Udkastet foreslaa et Kollegium af Fængselsmænd, Dommere og Repræsentanter for Paatalen — undersøge og afgøre, om der er Brug for den ved Dommen hjemlede Adgang til at forlange Straffetiden, og i bekræftende Fald lade dette ske saaledes, at der med visse Mellemlum anstilles Prøvelse for at konstatere, om Maalet, Uskadeliggørelse eller maaske — man kunde sige: mod Forventning — Forbedring, nu skulde være naaet, eller om en fortsat Frihedsberøvelse er nødvendig. For Udstrækningen af en saadan er der da sat to Grænsebestemmelser, en relativ og en absolut, idet Maksimum af den Tid, domfældte kan holdes i Fængsel ud over den fastsatte Straffetid, er det tredobbelte af denne og aldrig længere end 15 Aar. Ved disse Begrænsninger er der for de store Forbrydelsers Vedkommende taget Hensyn til, at man da som Regel først vil nødes til at slippe Fangen ud som Olding, og for alles Vedkommende til den Chance for Forbedring, som, om den end er ringe, dog ikke helt kan nægtes at være til Stede.

Om Fangens Behandling, naar § 65 anvendes, har Udkastet af den Grund ikke udtalt sig, at dette Spørgsmaal maatte ordnes ved en Lov om Straffuldbyrdelse. Alligevel har Kommissionen ikke villet undlade i Motiverne at fremsætte sine Anskuelser herom i grove Træk. Den vil her have sondret mellem dem, der nærmest tage sig ud som uforbederlige, dem, om hvis Muligheder i saa Henseende der er Tvivl, og dem, der ikke a priori synes at udelukke Haab om Forbedring. De første ønsker man alt fra Straffetidens Begyndelse hensatte paa en Fællesanstalt med de simple Formaal at hindre Forbrydelse fra deres Side uden at tilføje dem noget unødvendigt Onde og samtidig drage den størst mulige Nytte af deres Arbejdskraft; den anden Kategori ønskes først en Tid hensat til nærmere Observation i Enkeltecelle for at faa afgjort, om de bør be-

handles som de nys nævnte, eller som den tredje Gruppe; for disses Vedkommende anbefales det at lade dem gennemgaa Straffen paa sædvanlig Maade, indtil det bestemte Lavmaal er naaet, for, hvis de saa maa antages at behøve fortsat Frihedsberøvelse, at lade dem overgaa til den ovenomtalte Fællesanstalt. Sluttelig fremhæves, at man ved den nye Institutions Anvendelse naturligvis agter at bevare den betingede Løsladelse.

Ligeledes som Sikkerhedsstraf træffe vi den ubestemte Straffedom i det svejtsiske Udkast*). hvis § 44, der omhandler »Verwahrung vielfach Rückfältiger«, er saalydende:

§ 1. »Wird jemand wegen eines Verbrechens gegen Leib und Leben, gegen das Vermögen, gegen Treue und Glauben, gegen die geschlechtliche Sittlichkeit und Freiheit oder wegen eines gemeingefährlichen Verbrechens zu Freiheitsstrafe verurteilt, der wegen solcher Verbrechen schon viele Freiheitsstrafen erstanden hatte, und waren, als er das neue Verbrechen beging, noch nicht 3 Jahre abgelaufen, seit er die letzte dieser Freiheitsstrafen erstanden hatte, so kann das urteilende Gericht seine Verwahrung bei der zuständigen Bundesbehörde beantragen, wenn es überzeugt ist, dass der Verurteilte nach Ersetzung der Strafe wieder rückfällig wurde, und es die Verwahrung als geboten erachtet.«

§ 2: »Die Bundesbehörde untersucht sein Vorleben, seine Erziehung, seine Familienverhältnisse, seinen Erwerb, seine körperliche und geistige Gesundheit, sowie die Verbrechen, die er begangen, und die Strafen, die er erstanden hat, und vernimmt ihn selbst darüber ein. Ist die Behörde überzeugt, dass der Verurteilte nach Ersetzung der Strafe wieder rückfällig würde, und erachtet sie die Verwahrung geboten, so ordnet sie die Verwahrung des Verurteilten für

*) Vorentwurf zu einem Schweizerischen Strafgesetzbuch nach der Beschlüssen der Expertenkommission. Berlin 1896.

mindestens 10 und höchstens 20 Jahre an. Die Dauer der Verwahrung ist höher zu bemessen als die Dauer der Strafe, zu der der Thäter verurteilt worden ist; die Verwahrung tritt an die Stelle dieser Freiheitsstrafe.«

§ 3: Ordnet die Bundesbehörde die Verwahrung des Verurteilten nicht an, so wird das Urteil vollzogen.»

Ved denne Bestemmelse maa først mærkes, at man vel med formel Ret kan hævde, at den slet ikke omhandler Straf. Der tales om en »Verwahrung«, der fastsættes af »Bundesbehörde«, ikke af Retten, og der siges, at den »tritt an die Stelle dieser Freiheitsstrafe«. Men dette turde dog være ganske uden reel Betydning, eftersom Institutionens tilsigtede Formaal og forventelige Resultat er ganske uafhængigt af det terminologiske Spørgsmaal, om man her vil tale om Straf eller om Prævention; det skal kun fremhæves, at vælger man denne sidste Betegnelse, maa den i Virkeligheden anvendes paa hele Begrebet om de ubestemte Straffedomme, der jo tage direkte Sigte paa at prævenere fremtidige Retsbrud fra den paagældendes Side, ligesom det i denne Sammenhæng kan bemærkes, at § 44 findes i Kapitlet om Strafudmaaling.

Naar man i øvrigt sammenligner denne Bestemmelse med den norske, ses det, at den ogsaa er fakultativ, ligesom denne: Retten kan indstille og »Bundesbehörde« kan bestemme Indespærringen, og for begge Dele er som Betingelse opstillet Overbevisningen om, at den skyldige efter Straffetidens Ophør vil falde tilbage, og at hans Indespærring er nødvendig. De nærmere Regler ere i Relation til Forbryderen dels mildere, dels strengere end efter det norske Udkast. Saaledes kræver Paragraffen bestemt tidligere Domfældelse til og Udtaaelse af Frihedsstraffe, endog mange — efter det oprindelige Udkast ikke mindre end 10 — Gange, fremdeles, at der ikke maa være hengaaet 3 Aar fra Udtaaelsen af den sidst idømte Frihedsstraf paa den Tid, da den nye Forbrydelse blev begaaet, og endelig, at denne

»Verwahrung» træder i Stedet for den tilkendte Straf, medens den jo efter den norske § 65 først traadte i Funktion efter den normale Strafs Udstaaelse. Paa den anden Side maa som strengere mod Forbryderen fremhæves den i almindelige Udtryk holdte og ikke til bestemte Paragraffer bundne Bestemmelse af de Forbrydelser, der kunne medføre Institutionens Anvendelse, hvorved Myndighederne jo faa friere Hænder ved Brugen af denne, og fremdeles, at de tidligere foreliggende Domfældelser ikke just behøve at angaa den samme specielle Forbrydelse, hvorom der nu er Tale, men blot en af de i Bestemmelsen nævnte genera, hvilket navnlig klart fremgaar af den samtidige franske Tekst. Hvad angaar Straffetiden, har det svejtsiske Udkast et absolut Minimum og Maksimum af henholdsvis 10 og 20 Aar, medens der paa den anden Side ikke findes noget Sidestykke til det norske relative Maksimum af 3 Gange Straffetiden.

Om Behandlingsmaaden under Forvaringen giver Udkastet ingen Oplysninger.

Ud over disse to Lovudkast foreligger der vistnok ikke i europæisk Straffelovgivning noget Forsøg med de ubestemte Straffedomme. Der er dog Grund til at tro, at Institutionen vil vinde Indgang, særlig naar henses til de gode Resultater fra Elmira-Anstalten, og at vi ogsaa herhjemme ville faa hertil sigtende Forslag frem, om ikke før saa i Forbindelse med den almindelige Revision af Straffeloven. Foreløbig synes det da en passende Opgave — blandt mange andre — for vor nystiftede Kriminalistforening at forberede Jordbunden og Stemningen for slige Forslag.

Olaf Haack.